

Horft frá Tíról-kastala yfir nálægar sveitir. Dæmigert landslag fyrir svæðið, með brattar skógi vaxnar hlíðar, epla- og víniðarrækt í lægri hlíðum og þéttbýlið á flatlendinu. Mynd: RF

Skógarferð til Suður-Tíról

Skógræktarfélag Íslands hefur um áratuga-skeið skipulagt fræðsluferðir til hinna ýmsu landa til að kynna sér skóga, skógrækt, náttúru og menningu viðkomandi lands. Haustið 2019 var ferðinni heitið til Suður-Tíról, eða eins og sumir vilja kalla það, Norður-Ítalíu. Rúmlega 50 manns mættu til ferðar, undir hópstjórn Brynjólfs Jónssonar, frá Skógræktarfélagi Íslands og leiðsögn Maurizio Tani. Ferðin var farin dagana 25. september til 2. október. Flogið var til München og ekið með rútu yfir til Ítalíu. Gist var fyrstu þrjár næturnar í bænum Trento og seinni hluta ferðar í Brixen (eða Bressanone upp á ítölsku). Í ferðinni bar margt fróðlegt fyrir augu, bæði tengt skógum og náttúru og menningu, eins og lesa má um í eftirfarandi ferðasögu.

Miðvikudagur 25. september

Fyrsti dagur ferðarinnar fór allur í að komast til fyrsta náttstaðar. Dagurinn var tekinn snemma með morgunflugi frá Keflavík til München, þar sem lent var um hádegisið. Þar tók bílstjórinn Josh á móti hópnum með rútu og var ekið, með

hressingarstoppum, gegnum smá sneið af Austurríki yfir til Ítalíu, þar sem rigning tók á móti hópnum og til bæjarins Trento, en þar var gist næstu þrjár nætur á Grand Hotel Trento hótelinu.

Fimmtudagur 26. september

Þessi dagur var helgaður bænum Trento. Byrjað var á því að halda í gönguferð um gamla bæinn í Trento þar sem sjá má mikið af fallegum byggingum frá síð-miðöldum og endurreisnartímanum, sem er vel við haldið. Í gönguferðinni mátti meðal annars sjá glæsilega dómkirkjuna og leifar af borgarmúr bæjarins. Lokatakmark gönguferðarinnar var hins vegar Museo delle Scienze, náttúru- og vísindasafn bæjarins, en þar tók innlent skógarfólk, þau Caterina, Marco og Maria Cantiani, á móti hópnum, en Maria, sem er próffessor í skógarvistfræði við háskólann í Trento, hafði verið Skógræktarfélagi Íslands innan handar við skipulagningu ferðarinnar. Í erindum þeirra kom meðal annars fram að skógarþekja er mikil í S-Tíról, með um 2/3 hluta lands þakta skógi og ólíkt

Því sem er víðast hvar annars staðar á Ítalíu er meirihluti skóglendis í opinberri eigu. Sérstaka athygli Íslendinganna vakti líka að skógræktin þarna reiðir sig eingöngu á sjálfssáningu til endurnýjunar skóglenda og hafa ekki verið gróðursettar plöntur þarna í áratugi. Fyrir vikið hafa núverandi kynslóðir skógfræðinga þarna enga reynslu af slíkri iðju. Buðumst við Íslendingarnir til að kenna þeim það, enda með mikla reynslu af því að pota plöntum í jörðu! Reyndar háttar þannig til nú að skógræktendur þarna þurfa að huga að gróðursetningu, vegna þess hversu mikið af skógi féll í Vaia-storminum. Dagana 27. – 30. október 2018 fór Vaia stormurinn um N-Ítalíu, með vindhraða milli 50-60 m/s, sem er sjaldgæfur vindstyrkur á þessum slóðum, auk þess sem úrkoma sem fylgdi storminum fór upp í um 800 mm á

sumum svæðum (sem er svipað og meðal úrkoma í Reykjavík). Fóru skógar illa út úr veðrinu, en mikið stormfall varð. Alls féllu rúmlega 41 þúsund hektarar skógar, eða um 8,7 milljón m³ víðar í storminum, sem er álíka magn og er fellt úr öllum skógum Ítalíu árlega.

Að fyrirlestrum um skógrækt loknum fengu ferðalangarnir leiðsögn um safnið, sem er bæði fjölbreytt og skemmtilega upp sett. Safnið er byggt upp í kringum fræðslu um Dólómíta-fjöllin og nágrenni þeirra, auk almennrar umhverfisfræðslu. Eftir safnið gafst svo aðeins frjálst tími sem ferðalangarnir nýttu hver eftir sínum áhuga – sumir héldu aftur í gamla bæinn til að skoða byggingar þar nánar, aðrir tóku kláf upp á Monte Bodone fjallið, en þar er mjög gott útsýni yfir Trento, eða bara heim á hótél til að hvíla sig og melta fróðleikinn frá safninu.

Síðdegis var svo komið að heimsókn í Buonconsiglio-kastalann. Byrjað var að byggja hann í byrjun 13. aldar og byggt við hann í gegnum aldirnar, þannig að innan hans má sjá byggingarstíla frá ýmsum tímum. Kastalinn var biskupasetur frá 14. öld fram til loka 18. aldar, en biskupar í Trentino voru einnig furstar, svo þetta var valdandi héraðsins. Kastalinn er þekktur fyrir vel varðveittar freskur, en þeirra frægastar eru freskur í Arnarturninum (Torre Aquila), sem sýna mánuði ársins.

Ferðalangarnir hlýða á fyrirlestra um skóga og skógrækt á svæðinu í náttúrufræðisafninu í Trento. Hér er það Marco Ciolli, prófessor í hagnýtri vistfræði, sem fjallar um landslagsbreytingar í héraðinu undanfarna öld. Mynd: RF

Horft yfir Trento frá Monte Bodone fjallinu. Náttúrufræðisafnið er við stóra græna svæðið hinu megin árinna (fyrir miðju myndar) og vinstra megin við það tekur svo gamli miðbærinn við. Mynd: RF

Freskur í „Arnarturninum“ (Torre Aquila) í Buonconsiglio-kastalanum, sem sýna mánuði ársins. Mynd: RF

Trento er höfuðborg sjálfstjórnarhéraðsins S-Tíról (Trentino upp á ítölsku) og með fjölmennari borgum Alpafjallanna, með tæplega 120.000 íbúa. Borgin á sér langa sögu, en rætur hennar liggja aftur til 4. aldar f.Kr, enda liggur hún á leið þeirra sem fara um Brenner-skarðið yfir Alpna. Fyrir vikið hafa ýmsir þjóðflokkar og þjóðir lagt borgina undir sig í gegnum aldirnar, til lengri eða skemmri tíma. Hún heyrði lengi vel undir hina austurrísku Habsborgara, en varð hluti Ítalíu eftir fyrri heimsstyrjöldina. Trento er miðstöð menntunar (með mjög góðan háskóla), vísinda og efnahags í N-Ítalíu, en S-Tíról er eitt best stæða svæði Ítalíu og skilar það sér m.a. í því að Trento þykir bjóða upp á ein bestu lífskjör ítalskra borga.

Deginum lauk svo með sameiginlegum kvöldverði á hótelinu.

Föstudagur 27. september

Þennan dag var haldið til fjalla og skoðaðir skógar og sel. Byrjað var á aka til Paneveggio náttúrugarðsins, þar sem skógarvörðurinn Paolo Kovacs tók á móti hópnum og sagði frá svæðinu og verkefnum skógarvarða, sem eru ekki bara að huga að trjám, heldur sinna þeir líka umsjón með innviðum (vegum, brúm, byggingum). Vaia-stormurinn kom auðvitað mikið við sögu, enda áhrif hans mikil. Sem dæmi þá sagði Paolo að venjulega væru hoggnir um 11.000 m³ á ári úr skógunum, en í Vaia-storminum hefðu fallið 190.000 m³ á einum sólarhring. Þeirra biður því mikið hreinsunarstarf í skóginum.

Eitt af því sem skógurinn þarna er þekktur fyrir er framleiðsla viðar til hljóðfæragerðar, en Stradivarius sótti einmitt efnivið í hinar frægu fiðlur sínar þangað. Sýndi Paolo okkur viðarstæður sem ætlaðar voru til mögulegrar hljóðfæragerðar – merktar með „R“ fyrir „Risonanza“ eða hljómun – og snið fyrir hin ýmsu hljóðfæri. Þótt þetta sé ekki stór hluti viðarnytja (um 1% alls timburs er notað til hljóðfæragerðar) er þetta verðmætur hluti afurða skógarins.

Á göngu um skóga Paneveggio. Í fjarska má sjá eyður í skóginum þar sem varð stormfall í Vaia-storminum. Mynd: RF

Viður ætlaður til hljóðfæragerðar. Búið er að sér velja hann eftir hljómgæðum og marka fyrirhugaðar útlínur hljóðfæra á bluta viðarins. Mynd: RF

Að lokinni skoðun á hljóðfæraviði var aftur haldið upp í rútu og til skógar til að skoða svæði þar sem hafði verið mikið stormfall og verið var að vinna að því að hirða fallið timbur. Því miður náðist ekki að sjá skógarmenn að störfum (hópurinn mætti þeim akandi út úr skóginum á leið í hádegisverð), en ferðalangarnir fengu þó að skoða þau tól og tæki sem notuð eru til þessa starfs.

Frá stormfallssvæði var haldið til staðar sem heitir Malga Rolle og er gamalt mjólkursel í tæplega 2.000 m hæð yfir sjó. Þar er nú rekið veitingahús sem sérhæfir sig í hefðbundnum mat og snæddi hópurinn hádegismat þar. Einnig var þar samhliða veitingahúsinu rekin lítil verslun þar sem kaupa mátti hinn girnilegasta mat (osta, pylsur, hunang og sultur) framleitt í héraðinu. Haldið var upp í Rolle-skarðið til að skoða fjallafuru sem vex þar. Úr skarðinu var haldið til bæjarins Cavalese, þar sem ferðalöngum gafst færi á að teygja úr sér og augum líta Palazzo Magnifica Comunità di Fiemme – nokkurs konar þinghús svæðisins (Val di Fiemme), en þarna er rík sjálfsstjórnarhefð. Frá Cavelese var svo haldið til baka til Trento.

Laugardagur 28. september

Bærinn Trento var kvaddur þennan dag, en nú var komið að því að skipta um náttstað. Byrjað var á því að halda til San Michele all'Adige (St. Michael an

der Etsch upp á þýsku) þar sem heimsótt var safnið Museo degli Usi e Costumi della Gente Trentina. Húsakynni safnsins voru áður klaustur Ágústína-munka, sem varð síðar að bændaskóla og loks að þjóðfræðisafni. Safnið er stórt, en alls eru 42 salir í því, þar sem fræðast má um landbúnað og menningu svæðisins og var meðal annars salur tileinkaður skógrækt og skógarvinnslu, sem áhugavert var að skoða.

Frá safninu var haldið til bæjarins Meran (Merano upp á ítölsku) þar sem gefinn var frjáls tími til að skoða bæinn á eigin vegum, en í bænum eru góðar búðir, heilsulind og fallegur garðagróður, auk ýmissa áhugaverðra bygginga, en eins og flestir stærri bærir á þessum slóðum skartar borgin nokkrum kirkjum. Frá Meran var haldið til bæjarins Tíról (sem héraðið heitir eftir). Var þar haldið til skoðunar á Tíról-kastala, en hann stendur mjög fallega á brattri hæð og var því góð heilsubótarganga upp að honum. Vegna legu sinnar uppi á brattri hæð er mjög fallegt útsýni frá

Líkan af vatnsdrifinni sögunarmyllu í Museo degli Usi e Costumi della Gente Trentina. Hægt var að ýta á hnapp til að fá breyfingu á vatnið og sögina. Mynd: RF

*Í Meran er mikil gróðursæld og mikið lagt upp úr fallegum gróðri. Mátti t.d. sjá þessa skemmtilegu knapa á bestum.
Mynd: RF*

Feyðalangarnir fengu góðan göngutúr upp að Tíról-kastalanum, en hann stendur eins og sjá má reisulega uppi á brattri hæð. Mynd: RF

kastalanum yfir nálægar sveitir, auk þess sem kastalinn sjálfur er afar áhugaverður skoðunar. Kastalinn var að mestu byggður í tveimur lotum, á 12. og 13. öld. Hann átti sitt blómaskeið á 14. öld og fram á 15. öld, sem stjórnarsetur svæðisins, en árið 1420 færðist það til Innsbruck og ákveðið hnignunarskeið tók við. Kastalinn var gerður upp í kringum aldamótin 1900 og hýsir nú safn um sögu Tíról, þar sem meðal annars má sjá elsta málverk af skjaldarmerki S-Tíról.

Frá Meran var svo ekið til Brixen (Bressanone) þar sem gist var það sem eftir var ferðar.

Sunnudagur 29. september

Þessi dagur var helgaður Brixen. Byrjað var á því að ganga frá hótelinu að dómkirkju bæjarins og hún skoðuð, auk súlnagangna sem liggja út frá henni, en í

Líkneski í safninu í biskupahöllinni í Brixen. Eitt af mörgum dæmum um útskurð í safninu. Mynd: RF

Ferðalangarnir skoða merkilegar freskur í súlnagöngum til bliðar við dómkirkju Brixen. Mynd: RF

lofti súlnagangnanna eru vel varðveittar og fallegar freskur frá 14. og 15. öld. Frá kirkjunni var svo haldið að biskupahöllinni (Hofburg) sem nú er safn. Safnið er stórt (enda höllin ekkert smáhýsi), en alls spannar það 70 herbergi með ýmsum kirkju- og trúarlegum munum – líkneskjum, málverkum, krossum, biskupa-klæðum og margt fleira.

Því næst var haldið upp í rútu og haldið til bæjarins Bozen (Bolzano upp á ítölsku), en bærinn er nú einna þekktastur fyrir safn tileinkað ísmanninum Ötzi, sem fannst í Ötztal Ölpunum árið 1991 og er talinn vera um 5.300 ára gamall. Að sjálfsögðu var safnið heimsótt, en auk þess gafst tími til að fá sér hádegisverð og skoða sig um í bænum, en í miðbæ Bozen má sjá fallegar miðalda, gotneskar og rómanskar byggingar og má þar sérstaklega nefna dómkirkju bæjarins, með sitt mynstraða þak.

Pekktasti „íbúi“ Bozen – eftirmynd af ísmanninum Ötzi á safni tileinkað honum. Frumeintakið er töluvert hrörlegra og það viðkvæmt fyrir birtu að bannað er að taka myndir af honum. Mynd: RF

Að bæjarskoðun lokinni var svo haldið aftur í náttstað í Brixen.

Mánudagur 30. september

Nú var komið að því að halda aftur til fjalla og byrjað á því að aka til Puez-Geisler þjóðgarðsins, til Treffpunkt Zans. Þar hittu hópurinn aftur Maríu sem messað hafði yfir okkur á safninu í Trento, auk Fabio Maistrelli, frá skógstjórninni í S-Tíról. Eftir stutta kynningu á svæðinu var haldið í skógargöngu, en á þessu svæði er bæði mjög falleg fjallasýn og áhugaverðir skógar, með rauðgreni, lerki, sembrafuru og skógarfuru. Í göngunni sagði ítalska skógarfólkið nánar frá utanumhaldi skóganna í S-Tíról, en skóginum er skipt upp í 20-30 ha vinnureiti, sem kortlagðir eru reglulega til að fylgjast með standandi rúmmáli timburs. Innan þjóðgarðsins er svo að sjálfsögðu áhersla á verndun vistsvæða og var gengið fram hjá ýmsum áhugaverðum fræðsluskiltum um flóru og fínu þjóðgarðsins, auk þess sem sjá mátti dádýr innan girðingar í skóginum.

Falleg útsýni til Dólómíta-fjallanna, með sína einkennandi fjallstoppa. Mynd: RF

Ferðalangar á göngu um skóginn í Puez-Geisler þjóðgarðinum. Meðfram stígnum var ýmis aðstaða til að gera gönguferðina áhugaverðari – upplýsingaskilti, vatnspóstar, bekkir og meira að segja nokkurs konar „legubekkur“ (sjá hægra megin á mynd). Mynd: RF

Skógarfólkið sem tók á móti hópnun kvatt. Maria (með myndavélina) og Fabio (lengst til hægri) taka við þökkum og gjöfum frá Íslendingunum frá Brynjólfi hópstjóra og Laufeyju Hannesdóttur, stjórnarmanni hjá Skógræktarfélagi Íslands. Mynd: RF

Gönguferðin endaði í Zanser Alm selinu þar sem boðið var upp á hefðbundinn hádegismat – pylsur, ost, knödel (soðbollur) og að sjálfsgöðu pasta.

Eftir matinn var skógarfólkið kvatt, haldið aftur upp í rútu og ekið til bæjarins St. Ulrich (Ortisei upp á ítölsku), sem fyrir okkur Íslendinga er einna þekktastur fyrir að vera fæðingarbær Sigurðar Demetz Franzsonar, óperusöngvara og söngkennara. Fyrir aðrar þjóðir er bærinn þekktur fyrir viðurhandverk, sérstaklega útskurði. Þarna var ferðalöngunum gefinn frjáls taumur – hluti hópsins fylgdi fararstjórum að byggðasafni bæjarins á meðan hluti skoðaði bæinn á eigin vegum. St. Ulrich hefur verið vinsæll ferðamannabær frá 19. öldinni og í honum er mikið af fallegum byggingum, búðum og öðru því sem ferðamannastöðum tilheyrir, auk þess sem hægt er að taka togbraut úr bænum upp á fjall og njóta þaðan stórkostlegs útsýnis til Dólómíta-fjallanna. Frá St. Ulrich var svo haldið aftur til Brixen.

Þriðjudagur 1. október

Dagurinn byrjaði á heimsókn hluta hópsins í Neustift-klaustrið í nágrenni Brixen, þar sem boðið var upp á leiðsögn um klaustrið. Það var upphaflega stofnað á 12. öld og er ekki munkaklaustur, heldur klaustur kanúka/kórbræðra. Á fyrri öldum var mikil handritavinnsla í klaustrinu, en með tilkomu prentvéla var skriftaherberginu breytt í bókasafn, þar sem nú eru um 20.000 rit, sum hver fágæt. Til að vernda bækurnar er takmörkuð lýsing í bókasafninu og þekur gróður stóran hluta glugga bókasafnsins, sem hjálpar til við að halda úti ljósi, en þekjugróðurinn hafði einmitt vakið athygli hópsins áður en inn var haldið. Frá bókasafninu var haldið til kirkju klaustursins, sem er að grunni til frá 12. öld, en var tekin rækilega í gegn á átjándu öldinni og er nú í síð-barokk stíl. Eftir geistlega hressingu í kirkjunni var svo komið að líkamlegri hressingu í vínsmökkun, en klaustrið framleiðir um 900.000 flöskur af víni á hverju ári, af um

Í klausturgarði í Neustift klaustrinu í nágrenni Brixen. Byggingin vinstra megin á myndinni, með fléttunni utan á, er bókasafnið, en eins og sjá má þekur gróður gluggana og hjálpar það til við að halda birtu frá viðkvæmum bókum og handritum í safninu, auk þess sem það setur skemmtilegan svip á bygginguna. Mynd: RF

Falleg fjalla- og skógarsýn frá Plose fjallinu. Mynd: RF

35 tegundum, og fengu ferðalangarnir að smakka á fjórum tegundum.

Frá Neustift var haldið aftur til Brixen, náð í restina af hópnum og haldið til Plose – bæjarfjalls Brixen – en upp á það var farið með kláf. Fjallið er vinsælt til útivistar og eru þar góðar gönguleiðir, þótt ekki væri reyndar hægt að komast þær allar vegna viðgerða sem stóðu yfir á þeim. Uppi á fjallinu var hópnum gefinn frjáls tími. Nýttu sumir sér gott veitingahús sem er þar uppi til að njóta matar og fjallalofts, hluti hópsins hélt til skógar að athuga með fræ á trjánum og aðrir nýttu sér gönguleiðirnar. Sérstaka athygli vakti svokölluð WoodyWalk gönguleið, sem sniðin er að börnum, en meðfram henni má finna ýmis leiktæki úr tré fyrir krakkana (og unga í anda!).

Miðvikudagur 2. október.

Nú var komið að heimferð og ekkert á dagskrá dagsins annað en að kveðja Brixen

Krakkar á göngu á WoodyWalk gönguleiðinni. Þarna var búið að byggja upp „slöngu“ (með slönguhaus og hala) meðfram hefðbundnu gönguleiðinni og fannst yngri kynslóðinni (og sumum þeirra eldri) mun skemmtilegra að ganga þá leið. Mynd: RF

og Ítalíu og aka til München, en þaðan var flogið heim. Ítalía kvaddi hópinn með sama hætti og hún tók á móti honum – með rigningu – en annars var hópurinn mjög heppinn með veður alla ferðina.

Lokaorð

Skógræktarfélag Íslands hefur skipulagt þó nokkrar ferðir til hinna ýmsu hluta Alpanna, enda geta leynst þar í skógar-mörkum trjátegundir sem pluma sig vel hér á landi. Árið 2018 var búið að ákveða að stefna á ítalska hlutann, til Suður-Tíról. Þá um haustið lék svo lánið við Skógræktarfélagið þegar Maria Cantiani hafði samband til að forvitnast hvort einn nemenda hennar, sem var að gera verkefni á Íslandi, mætti kíkja í heimsókn. Því var að sjálfsgöðu vel tekið og bauðst Maria, án þess að vita að stefnan væri nú þegar ákvörðuð á hennar slóðir, til að vera félaginu innan handar ef það hefði áhuga á skógum S-Tíról! Því góða boði var að sjálfsgöðu tekið og var hún félaginu innan handar við skipulagningu ferðarinnar, í góðu samráði við Maurizio.

Ferðin var í alla staði vel heppnuð – veður gott utan smá rigningar á leið til og frá flugvelli í München í upphafi og lok ferðar – og margt fróðlegt og áhugavert að sjá, bæði hvað varðar skóga og menningu svæðisins. Í ljósi stöðu á svæðinu þegar þetta er skrifað (í mars 2020), er líka eins gott að ferð á þessar slóðir var ekki fyrirhuguð í ár!

Höfundur: RAGNHILDUR
FREYSTEINSDÓTTIR